

چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان: یک

مطالعه کیفی

رضا دهنویه^۱، علیرضا کلانتری^۲، مهتا افسری^۳، فاطمه عباس زاده^۴، محمد محمدی^۵، سمیه نوری حکمت^{۶*}

چکیده

مقدمه: فرصت‌های مطالعاتی، راهکاری برای به‌روز کردن دانش اعضای هیأت علمی و پاسخگویی به نیازهای آموزشی روزافزون این افراد، می‌باشد. هدف از این مقاله، تعیین چالش‌های موجود در استفاده از فرصت‌های مطالعاتی، جهت استفاده هر چه بهتر از این مورد، در هر یک از دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور می‌باشد.

روش بررسی: این مطالعه از نوع کاربردی و به روش کیفی است که در سال ۱۳۹۲ انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه بوده و بدین منظور، نمونه پژوهش ۱۹ نفری از افراد آشنا با موضوع در دانشگاه به‌صورت هدفمند و طبقه‌ای انتخاب شده و از آنها در خصوص موضوع، سوالاتی به‌صورت باز پرسیده شد. تحلیل داده‌ها به روش تحلیل چارچوبی داده‌های کیفی انجام شده است. یافته‌ها: مهم‌ترین چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی در دسته‌های مشکلات مرتبط با دانشگاه، فرد، سطوح ارشد سیاست‌گذاری، اخذ پذیرش، کشور مقصد، نظام اقتصادی مالی و ارزیابی و نظارت طبقه بندی گردید.

نتایج: مهم‌ترین چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی در دسته‌های مشکلات مرتبط با دانشگاه، فرد، سطوح ارشد سیاست‌گذاری، اخذ پذیرش، کشور مقصد، نظام اقتصادی مالی و ارزیابی و نظارت طبقه بندی گردید.

نتیجه‌گیری: استفاده از پتانسیل فرصت‌های تحصیلی جهت افزایش مهارت‌های مختلف اعضای هیأت علمی نیازمند برنامه‌ای منسجم است که در آن مشکلات شناسایی شده در این مطالعه به حداقل کاهش یابد.

واژه‌های کلیدی: فرصت مطالعاتی، چالش، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، اعضای هیأت علمی

- ۱- دانشیار، گروه مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
  - ۲- کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مرکز تحقیقات مدل سازی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
  - ۳- کارشناس مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان، کرمان، ایران
  - ۴- کارشناس مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بم، بم، کرمان، ایران
  - ۵- استادیار دکتری پرودنتولوژی، گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان، کرمان، ایران
  - ۶- استادیار، گروه مرکز تحقیقات مدل‌سازی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
- * (نویسنده مسئول): تلفن: ۰۳۴۳۳۲۰۵۷۰۱، پست الکترونیکی: snhekmat@gmail.com
- تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۲/۰۶

مقدمه

آموزش عالی، از نظر تربیت نیروی انسانی متخصص، نقش ویژه‌ای در توسعه جامعه دارد. یکی از مقدمات توسعه همه جانبه کشور، پویایی و توانایی دانشگاه‌ها در انجام امور مربوط به خود است (۱). بدون شک، اعضای هیأت علمی، نقش مهمی در ارتقای عملکرد سیستم آموزشی و توسعه هر کشور ایفا می‌نمایند (۲-۴). بنابراین، دانشگاه باید از اساتیدی توانمند و بهره‌مند از آخرین پیشرفت‌های علوم و فنون روز برخوردار باشد (۵). نگاه‌داشت و ارتقای دانش اعضای هیأت علمی بخصوص در مورد علوم نظیر علوم پزشکی که به سرعت در حال تغییر است، بسیار مهم می‌باشد (۶). آگاهی این افراد از روش‌های نوین، برای جامعه‌ای که از خدمات آنها بهره می‌برد، اهمیت فراوانی دارد (۷). یونسکو نیز در آستانه قرن ۲۱ بر یادگیری مداوم در مسائل سلامت تاکید داشته است (۸). به‌طور کلی اگر آموزش مداوم به‌نحو مناسبی برنامه‌ریزی شود، می‌تواند به ابزاری قدرتمند برای ارتقای توانمندی‌های اعضای هیأت علمی و متعهد ماندن آنها نسبت به اصول حرفه‌ای و شغلی تبدیل شود (۷). بسیاری از این افراد نیازمند آموزش‌هایی در مورد روش‌ها و راهبردهای نوین ارائه خدمت هستند و در طول تحصیل خود آموزش چندانی در خصوص این روش‌های نوین نمی‌بینند (۹).

اعضای هیأت علمی رشته‌های مختلف از جمله علوم پزشکی نیاز دارند که با ارتباط با سایر محیط‌های علمی، تجربه روزافزونی را کسب کنند (۱۰). بنابراین این گروه باید آموزش مستمر داشته باشند تا بتوانند پاسخگوی نیازهای در حال تغییر جامعه، بیماران و سیستم سلامت باشند (۱۱). امروزه این باور قوت گرفته است که گسترش کمی و کیفی فرصت‌های آموزشی از عوامل اصلی تاثیرگذار بر توسعه ملی است. یکی از روش‌های آموزش مستمر اعضای هیأت علمی، استفاده این قشر از فرصت‌های مطالعاتی می‌باشد. فرصت مطالعاتی اساتید برای اعضای هیأت علمی فرصت مناسبی

جهت درگیر شدن در پروژه‌های تحقیقاتی و تغییر در دیدگاه‌ها فراهم می‌سازد (۱۲). کلمه فرصت مطالعاتی برگرفته از Sabbath به‌معنی یک دوره زمانی معین استراحت و نوسازی می‌باشد (۱۰). فرصت مطالعاتی به‌طور معمول سبب ایجاد دیدگاه‌های جدید، تجدید قوا و تقویت انگیزه برای گسترش دانش فرد می‌شود (۱۳) و به عنوان یک ابزار مهم برای کمک به اعضای هیأت علمی جهت بهتر انجام دادن مسئولیت‌های فعلی خود شناخته شده است (۱۴). از طرفی، بسیاری از کارکنان هم بعد از استفاده از فرصت‌های مطالعاتی ضمن تعهد بیشتر به کار، احساس شادابی و اشتیاق بیشتر برای کشف تازه‌های دنیای علم داشته‌اند (۱۰). به‌عنوان مثال، عملکرد علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بارسلونا که فرصت‌های مطالعاتی را گذرانده‌اند به میزان زیادی مثبت بوده است (۱۵) و اغلب آنها فرصت مطالعاتی را یک فرصت مثبت ارزیابی کرده‌اند (۱۶).

هر چند که در نظر گرفتن فرصت‌های مطالعاتی به‌عنوان بخشی از برنامه توسعه حرفه‌ای اعضای هیأت علمی به‌منظور توانمندسازی آنها به‌مثابه فرآیندی مستمر و مولفه‌ای از نظام کلان مدیریت موسسات آموزشی و پژوهشی است، اما لازم است که اثربخشی فرصت‌های مطالعاتی از طریق تحلیل زمینه‌ها و عوامل تاثیرگذار و نیز تبیین‌ساز و کارهای بهبود فرآیند فرصت‌های مطالعاتی مورد توجه قرار گیرد (۱۷). Sharifzade و همکارش در مطالعه‌ای که با هدف تحلیل دستاوردهای مورد انتظار از فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیأت علمی مراکز آموزش عالی کشاورزی انجام دادند عوامل تاثیرگذار بر فرصت‌های مطالعاتی یک عضو هیأت علمی را عوامل فردی، خانوادگی، حرفه‌ای و سازمانی نام برده و اشاره کردند که فرصت‌های مطالعاتی ممکن است محدودیت و پیامدهای ناخواسته‌ای را نیز موجب شود (۱۸). از جمله‌ی این محدودیت‌ها، مشکلات مالی می‌باشد (۱۶). به‌عنوان مثال، یکی

صورت گرفته و سپس افرادی که در این خصوص اطلاعات داشتند توسط این مصاحبه‌شوندگان به پژوهشگران معرفی گردید. این افراد براساس معیارهای داشتن تجربه مدیریتی مرتبط، داشتن تحصیلات و گرایش پژوهشی مرتبط، عضویت در کمیته‌ها یا گروه‌های پژوهشی مرتبط و داشتن تجربه در استفاده از فرصت مطالعاتی انتخاب شدند. به این منظور، در ابتدا ضمن مشورت با معاون پژوهشی دانشگاه، افراد اولیه مذکور انتخاب گردید. سپس هماهنگی‌های لازم با شرکت کنندگان پژوهش درباره زمان و مکان مصاحبه به عمل آمد. قبل از انجام مصاحبه به منظور رعایت نکات اخلاقی، در ارتباط با ماهیت پژوهش و هدف از انجام آن و دادن حق انتخاب به آنان جهت قبول یا رد شرکت در پژوهش و محرمانه ماندن اطلاعات (استفاده از کد به جای نام شرکت کنندگان) توضیحاتی ارائه و رضایت آنان اخذ شد. مصاحبه‌ها در محیطی آرام که از نظر زمان و مکان مورد توافق شرکت کنندگان بود، انجام پذیرفت. اصل اشباع داده‌ها، ملاک اصلی تعیین حجم نمونه بود. اشباع داده‌ها، فرایند دریافت داده‌های جدید تا زمان تکرار و تثبیت داده‌های قبلی است (۲۱). نمونه‌گیری تا جایی ادامه پیدا کرد که داده‌ها به سطح اشباع رسید. تعداد ۱۹ مصاحبه رودررو انجام شد و تمامی مصاحبه‌ها ضبط و سپس پیاده‌سازی شد. متوسط زمان مصاحبه‌ها ۴۵ تا ۶۰ دقیقه بود. سؤالات مصاحبه به گونه‌ای طراحی شده بود که بتواند دیدگاه‌ها و اعتقادات افراد مورد مصاحبه را در مورد موضوع، مورد پرسش قرار دهد. در ابتدا ۴ مورد از مصاحبه‌ها به صورت عمیق انجام شد تا فهم بهتری از موضوع پیدا شود و مواردی که باید در حین مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته مورد نظر قرار گیرند شناسایی گردد تا بتوان براساس آن مجموعه مناسبی از سؤالات برای این مصاحبه‌ها تدوین کرد. روایی و پایایی پژوهش حاضر ریشه در ۴ محور مقبولیت، انتقال‌پذیری، همسانی (مشابه پایایی در پژوهش‌های کمی است) و تعیین (Confirm ability) دارد که توسط لینکلن و گوبا پیشنهاد شده است (۲۲). مقبولیت بدین معنی است که برگرداندن مصاحبه برای شرکت کنندگان قابل قبول باشد که در این پژوهش با ارسال متن مصاحبه برای

از نگرانی‌های کارکنان در مورد فرصت‌های مطالعاتی نپرداختن حقوق و یا کاهش پرداخت‌ها در زمان فرصت مطالعاتی می‌باشد. این نگرانی‌ها، مختص به اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها نبوده، برخی از شاغلان سایر حرفه‌ها از جمله وکلا، در رابطه با فرصت‌های مطالعاتی نگران هستند که مشتریان خود را از دست بدهند یا اینکه مشتریان آنها، خدمات کافی را دریافت نکنند. این موضوع، زمانی اهمیت می‌یابد که بسیاری از پزشکان عضو هیأت علمی به علت تشابه کاری با وکلا، ترسی مشابه آنان مبنی بر از دست دادن مشتریان خود دارند. محول شدن حجم کاری به سایر همکاران نیز یکی دیگر از مشکلات فرصت‌های مطالعاتی است، که در این رابطه باید احساسات منفی همکاران رفع شود (۱۰).

Iravani و همکاران نیز در مطالعه خود با هدف تحلیل عوامل تاثیرگذار بر بهبود فرصت‌های مطالعاتی در دانشگاه تهران، ۴ عامل پیش نیازهای فرصت‌های مطالعاتی، خدمات حمایتی، سازگاری فرهنگی / خانوادگی و مهارت‌های حرفه‌ای را موثر بر بهبود فرصت‌های مطالعاتی در این دانشگاه شناسایی نمودند (۱۹). نهادهای مختلف کشور از جمله وزارت بهداشت برای دستیابی به اهداف مورد نظر از فرصت‌های مطالعاتی، نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی واقع‌گرایانه بر مبنای شناخت و تحلیل عوامل تاثیرگذار هستند (۲۰). شناخت و تحلیل این عوامل، نیاز به انجام مطالعات عمیق‌تر در خصوص ابعاد مختلف استفاده اعضای هیأت علمی از فرصت‌های مطالعاتی دارد. به نظر می‌رسد که مطالعه چندانی در زمینه مشکلات فرصت‌های تحصیلی در وزارت بهداشت انجام نشده است و به همین منظور تحقیق حاضر جهت تعیین مشکلات موجود در استفاده از فرصت‌های مطالعاتی اساتید و اعضای هیأت علمی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شده است.

روش بررسی

پژوهش حاضر مطالعه‌ای کیفی است که در سال ۱۳۹۱ انجام شد. در این مطالعه، نمونه پژوهش (۱۹ نفر) با روش هدفمند و گلوله برفی انتخاب شد. در ابتدا با افرادی که اخیراً در دانشگاه از فرصت مطالعاتی استفاده کرده بودند مصاحبه

به‌صورت جداگانه کدگذاری شده و فهرستی از این کدها به همراه ارتباط آنها با چارچوب مفهومی از این مصاحبه‌ها استخراج گردید. در این مرحله، به هرکدام از بخش‌های دارای اطلاعات مرتبط در مصاحبه‌ها، یک یا دو کد اختصاص داده شد. سپس این کدها با برگزاری جلسه با سایر پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته و در صورت لزوم تغییر داده شد. این فرآیند برای هر کدام از مصاحبه‌ها چندین بار تکرار شد. سپس مرحله ترسیم جدول‌ها انجام گرفت تا نظر مصاحبه‌شوندگان در مورد هر کدام از اجزای مدل مفهومی با یکدیگر مقایسه شده و ارتباط بین هر کدام از اجزای مدل با زیر مجموعه آن مشخص شود. تفسیر هر کدام از اجزای مدل مفهومی نیز در فرایندی مشابه مرحله کدگذاری صورت گرفت.

نتایج

پس از تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها، چالش‌های فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان در ۷ مفهوم اصلی و ۳۰ زیر گروه طبقه‌بندی گردید (جدول ۱).

تعدادی از شرکت‌کنندگان و چک کردن مصاحبه‌ها توسط آنان و رفع ابهامات این امر محقق گشت. انتقال‌پذیری بدان اشاره دارد که آیا نتایج در مورد گروه‌های دیگر قابلیت کاربرد دارد؟ در این مورد نیز سعی شد با انتخاب شرکت‌کنندگان مطلع و صاحب‌نظر به این مهم دست یافته شود. همسانی و ثبات هنگامی کسب شد که پاسخ‌های همسانی از سوی شرکت‌کنندگان به سوال مشابه که در قالب‌های مختلف مطرح شده بود، داده شد. جهت اطمینان یافتن از ویژگی تعیین (Confirm ability) پژوهش، سعی شد تا از هرگونه تعصب در مورد موضوع (قبل و پس از انجام مصاحبه‌ها) اجتناب شود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل چارچوبی مشتمل بر ۵ مرحله آشناسازی، شناخت چارچوب مفهومی، کدگذاری، ترسیم جدول‌ها و نگاشت و تفسیر استفاده شد (۲۳). طی مرحله آشنایی فرمی حاوی اطلاعات مربوط به افراد و خلاصه‌ای از محتوای هر مصاحبه تدوین شد. برای تدوین فرم راهنمای مفهومی اولیه، جلسات مکرری بین پژوهشگران برگزار شده و در این مورد بحث و تبادل نظر انجام شد. سپس این چارچوب مفهومی با بررسی مکرر هرکدام از مصاحبه‌ها مرحله آشنایی مورد بررسی قرار گرفت. هرکدام از مصاحبه‌ها

جدول ۱: چالش‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه مورد مطالعه در استفاده از فرصت مطالعاتی

مفهوم ۱: مشکلات مرتبط با دانشگاه		
۱-۱- محدودیت بودجه‌ای	۲-۱- مشکل در معیارهای انتخاب	۳-۱- محدود بودن تعداد فرصت‌ها
۴-۱- توجه نکردن اعضای هیأت علمی	۵-۱- فراهم نبودن امکانات اجرایی مهارت‌های آموخته شده	۶-۱- مشخص نبودن نیازها و اولویت‌ها
مفهوم ۲: مشکلات مرتبط با فرد		
۱-۲- مهارت پایین در کسب پذیرش	۲-۲- مهارت پایین زبان انگلیسی برخی از اساتید	۳-۲- ضعف در برقراری ارتباطات برون دانشگاهی
۴-۲- انتخاب نادرست پروژه	۵-۲- انتخاب نادرست استاد	۶-۲- علل مالی
۷-۲- مشکلات خانوادگی	۸-۲- نگرانی از دست دادن موقعیت	۹-۲- مشغله زیاد
۱۰-۲- کهولت سن	۱۱-۲- رکود هیأت علمی	۱۲-۲- عدم علاقه به کار محول شده در مقصد
مفهوم ۳: مشکلات مرتبط با سطوح ارشد سیاست گذاری		
۱-۳- محدود بودن مراجع رسیدگی به درخواست‌ها	۲-۳- مشکل کوتاه بودن دوره	۳-۳- طولانی شدن روال اداری
مفهوم ۴: مشکلات اخذ پذیرش		
۱-۴- محدودیت انتخاب	۲-۴- اطلاعات محدود قابل دسترس	
مفهوم ۵: مشکلات مرتبط با کشور مقصد		
۱-۵- اسکان	۲-۵- فراهم نبودن امکانات (آزمایشگاهی و..)	
مفهوم ۶: مشکلات مرتبط با نظام اقتصادی مالی		

مفهوم ۷: مشکلات مرتبط با ارزیابی و نظارت

۱-۷- ارزیابی ضعیف فرد بعد از بازگشت

۲-۷- عدم ارتباط فرد و دانشگاه در طول دوره

مفهوم اول- مشکلات دانشگاه

یکی از موانع اشاره شده در این زمینه کمبود بودجه دانشگاه برای اختصاص به برنامه فرصت مطالعاتی است" به خاطر مسائل و محدودیت‌های بودجه‌ای، این فرصت به همه داده نمی‌شود و حداکثر سالی ۸ نفر قبول می‌کنند (۱). محدود بودن ظرفیت و سهمیه فرصت‌های مطالعاتی در دانشگاه‌ها به نسبت تعداد اساتید و اعضای هیأت علمی از دیگر مشکلات اشاره شده در این زمینه می‌باشند "تعداد بورس‌های تحصیلی و فرصت مطالعاتی محدود است و دوره‌ی آن (۶ ماه) کوتاه است (۵). علاوه بر کم بودن ظرفیت، به نظر می‌رسد که همان محدود افرادی هم که برای بهره‌مند شدن از فرصت‌های مطالعاتی انتخاب می‌شوند نسبت به این دوره‌ها یا کشور مقصد از آگاهی لازم برخوردار نیستند" متأسفانه دوره‌های توجیهی برای اعضای هیأت علمی پذیرفته شده در فرصت‌های مطالعاتی و امکان استفاده از تجارب افراد دیگر گذاشته نمی‌شود. (۲).

دانشگاه باید معیارهایی را برای انتخاب اعضای هیأت علمی برای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی قرار دهد که اساتیدی که جهت کسب فرصت‌های مطالعاتی انتخاب می‌شوند بتوانند در آینده نیازها و مشکلات دانشگاه را برطرف کنند، این در حالی است که "تصور می‌شود فرصت برای فرد است، بنابراین معیارهای انتخاب آن‌ها پارامترهایی است که نیازها و اولویت‌های دانشگاه در آن گنجانده نمی‌شود" (۱۸). از طرفی در دانشگاه معیارهای یکسانی برای انتخاب اعضای هیأت علمی بالینی و غیر بالینی در کسب فرصت تحصیلی گذاشته شده است، در صورتی که اولویت‌ها و نیازهای و شرایط کاری این دو دسته از اعضا با هم متفاوت است" به تصور من فرصت‌های آموزشی بیشتر نصیب رشته‌های غیر بالینی می‌شود چون که وقت بیشتری برای کارهای پژوهشی دارند، پس شاید بهتر باشد

برای به روز شدن دانش اعضای بالینی پارامترها به نفع آن‌ها تعدیل شود" (۱۹).

گروهی از مصاحبه‌شوندگان چنین عقیده داشتند که ممکن است فرد مهارت‌هایی را در طول فرصت مطالعاتی کسب کند (خصوصاً در رشته‌های علوم پایه) که پس از بازگشت به کشور برای اجرا و پیاده‌سازی آن‌ها با کمبود امکانات مواجه شود. یکی از اساتید در این زمینه چنین بیان نمود که "من در فرصت مطالعاتی که به ژنو رفتم همه‌ی دستگاه‌های لازم را در یک مجموعه در اختیار داشتم و این باعث شد که در عرض ۶ ماه به اندازه‌ی ۲ تا ۳ مقاله‌ای که در ایران هرکدامشان به دلیل کمبود تجهیزات ۲ سال طول می‌کشید انجام دهم، این در حالی است که بسیاری از تجهیزات لازم به راحتی در ایران در دسترس نمی‌باشد" (۶).

مفهوم دوم، یکی دیگر از چالش‌های مهم بهره‌مند شدن از فرصت‌های مطالعاتی مشکلات مربوط به فرد، است. به‌عنوان مثال مهارت‌های پایین اعضای هیأت علمی در اخذ پذیرش از دانشگاه‌های معتبر، معضل بزرگی است که بسیاری از اساتید را از استفاده از فرصت‌های مطالعاتی باز می‌دارد "خیلی از افراد بلد نیستند از هر موسسه‌ای امتیاز کسب کنند توانایی‌اش را ندارند، مثلاً گرفتن پذیرش برای دانشگاه کمبریج انگلیس کار بسیار دشواری است چون فقط اساتیدی می‌توانند آنجا بروند که رزومه‌ی خیلی قوی داشته و بسیار موفق باشند" (۲م). یکی از مهارت‌های لازم تسلط بر زبان انگلیسی است که برخی از اعضای هیأت علمی به دلیل عدم تسلط کامل به زبان در مکاتبه، از رفتن خودداری می‌کنند "اگه زبانتان خوب نباشد ۳ تا ۴ ماه طول می‌کشد که با محیط آشنا بشی و اگر این محدودیت وجود نداشته باشد ما بهتر می‌توانیم از این فرصت مطالعاتی استفاده کنیم" (۹).

نظر مالی یعنی ضرر وقتی یک پزشک قصد استفاده از فرصت مطالعاتی را داشته باشد باید مطب خود را تعطیل کند" (۵).

همچنین اعضای هیأت علمی به علت مسائل و مشکلات خانوادگی گاهاً راغب به گذراندن فرصت مطالعاتی نیستند "مشکلات خانوادگی نظیر بی‌میل بودن همسر برای رفتن به کشور دیگر، کنکور فرزندان، مسائل شغلی و... از جمله عواملی هستند که باعث دلسردی اعضای هیأت علمی برای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی می‌شود" (۱۲). برخی از اعضای هیأت علمی گرفتاری‌های کاری را دلیل عدم تمایل می‌دانند "پروژه‌های در دست کار و برخی از گرفتاری‌های دیگر باعث می‌شود که کمتر به فرصت‌های مطالعاتی فکر کنیم." (۷). آن دسته از افراد هم که تا حدودی تمایل به استفاده از فرصت‌های مطالعاتی دارند، اشاره می‌کنند که ریسک‌هایی از جمله احتمال از دست دادن موقعیت کاری وجود دارد و آن‌ها باید پذیرای آن باشند "احتمال از دست دادن عنوان (مدیر گروه)، ساعات تدریس و ... وجود دارد و فرد می‌ترسد که در این مدت که خارج از کشور اقامت دارد، جا و پستش گرفته شود" (۱۴). علاوه بر این موارد، سن بالای برخی اساتید به عنوان مشکلی دیگر در این خصوص ذکر گردید "بعدا با افزایش سن تمایل اساتید کاهش پیدا می‌کند، برخی از آن‌ها حوصله ندارند تا ۶ ماه را در جایی دیگر بگذرانند" (۹).

مفهوم سوم-مشکلات موجود در سطوح ارشد سیاست‌گذاری تعداد نمایندگان مسئول رسیدگی به درخواست‌ها نسبت به تعداد درخواست‌هایی که سالیانه مطرح می‌شود، کم است "در حال حاضر یک هیأت ۵ نفره نهاد ریاست جمهوری مستقر است که به‌طور کلی این فرصت‌های مطالعاتی را بررسی می‌کنند و با توجه به وجود طیف وسیعی از رشته‌ها و تخصص‌ها و درخواست‌های زیاد این تیم ۵ نفره در رسیدگی به درخواست‌ها با مشکل مواجه باشند." (۱۵). جهت پذیرش در دوره‌ی فرصت‌های مطالعاتی، باید روال اداری طولانی پشت سر گذرانند "یک مقداری بروکراتیک یا همان کاغذبازی بخصوص در دانشگاه علوم پزشکی کرمان است که باعث می‌شود تا زمان را از دست بدهیم، مثلاً اگر ابتدا درخواست ۶

یکی از موانع مهم در استفاده از فرصت مطالعاتی عدم وجود انگیزه کافی در فرد است "رکود هیأت علمی هم تأثیر دارد یعنی اینکه عضو هیأت علمی رغبت و تمایلی جهت انجام کارهای پژوهشی در کشور خودش را ندارد چه بسا اینکه برای کارهای پژوهشی به فرصت مطالعاتی در خارج از کشور برود" (۸). حتی برخی از افرادی که کم‌بیش کار پژوهشی انجام می‌دهند، در طول دوران فعالیت خود در دانشگاه در هیچ کنگره و یا کار پژوهشی خارج از کشور شرکت نداشته‌اند شرکت عضو هیأت علمی در کنگره‌های ملی و بین‌المللی به‌طور غیر مستقیم باعث تسهیل در فرصت‌های مطالعاتی می‌شود و این در حالی است که برخی از اعضای هیأت علمی چند سال به دور خود دیوار کشیده‌اند و هیچ ارتباط بین‌المللی نداشته‌اند" (۴).

یکی از مسائل با اهمیت در فرصت‌های مطالعاتی این است که اعضای هیأت علمی باید با توجه به نیازهای کشور طرح و یا موضوع خود را انتخاب کنند، این در حالی است که "پژوهش‌ها در ایران پراکنده است یعنی اینکه مرتباً باید طرح‌های پژوهشی متفاوت از یکدیگر داشته باشی در صورتی که یک طرح تکمیل‌کننده و زیرمجموعه طرح‌های قبلی باشد" (م ۱۰). یکی از مشکلات دیگر که در کشور مقصد مشاهده می‌شود اصول کاری حاکم در کشور مقصد است که برای اعضای هیأت علمی کشور شاید چندان جا نیافتاده باشد "به بالینی‌ها گفته می‌شود که با افراد علوم پایه در یک طرح با هم همکاری داشته باشند که خیلی از بالینی‌ها تمایلی جهت انجام کار با علوم پایه‌ها را ندارند" (۱۱).

وقتی هم اعضای هیأت علمی انتخاب می‌شوند دچار دغدغه‌های دیگری نظیر مسائل مالی، مشکلات خانوادگی، مشغله زیاد، نگرانی از دست‌دادن موقعیت کاری می‌شوند که البته برخی از اعضا هم با در نظر گرفتن این مشکلات از همان ابتدا از امتحان کردن شانس خود برای شرکت در فرصت‌های مطالعاتی صرف نظر می‌کنند. کمبود بودجه اختصاص داده شده به این طرح باعث می‌شود که مبلغی را هم خود اعضای هیأت علمی هزینه کنند. از نظر برخی از آن‌ها "فرصت مطالعاتی از

استفاده از دوره می‌گردد "اختلاف هزینه‌ها در کشورهای مختلف باعث می‌شود هزینه‌ای را که بابت این دوره‌ها باید پرداخت کنند واقعا با واقعیت فاصله زیادی دارد مثلا در کشوری مثل استرالیا هزینه‌ها ۳ برابر ایران است" (۱۱). همچنین در این رابطه دانشگاه، دلار را بر اساس قیمت واقعی موجود در بازار پرداخت نمی‌کند که این برای عضو هیأت علمی افزایش هزینه را به دنبال دارد "مشکل دیگری است که به هر عضو هیأت علمی ارز دلار را به قیمتی خیلی کمتر از قیمت بازار آن می‌دهند که به ضرر هیأت علمی تمام می‌شود" (۱).

عدم ارتباط فرد و دانشگاه در طول دوره و ارزیابی ضعیف از میزان مفید بودن فرصت مطالعاتی بعد از بازگشت از مقصد، مشکلات اصلی اشاره شده در این زمینه هستند. بعد از رفتن عضو هیأت علمی به کشور مقصد ارتباطی بین دانشگاه و وی وجود ندارد "پس از اعزام عضو هیأت علمی و استقرار وی در کشور مقصد هیچ ارتباطی مبنی بر بیان چگونگی روند کار و یا ارائه‌ی مشاوره چه درخصوص کار چه درخصوص مشکلاتی که ممکن است فرد با آن مواجه شود وجود ندارد" (۴).

حتی زمانی که فرد از مقصد برمی‌گردد، سیستم ارزیابی مناسبی برای سنجش کارآمدی دوره‌ای که فرد به‌عنوان فرصت مطالعاتی پشت سر گذرانده است وجود ندارد "پس از بازگشت عضو هیأت علمی روند مشخصی جهت ارزیابی فرد وجود ندارد و تنها کاری که استاد انجام می‌دهد ارائه یک گزارش کار و یا اینکه انتشار یک مقاله در یک مجله و یا ارائه یک مقاله پس از بازگشت است" (۶).

بحث

با توجه به اهمیت استفاده از فرصت‌های مطالعاتی و نقش آن در ارتقا سطح علمی دانشگاه‌ها و اعضای هیأت علمی، در این پژوهش سعی شد که چالش‌ها و نکات حائز اهمیت این دوره‌ها برای کمک به سیاست‌گذاران دانشگاهی و کشوری و اعضای هیأت علمی مشخص شود. مهم‌ترین چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی شامل مشکلات مرتبط با دانشگاه، فرد، سطوح ارشد سیاست‌گذاری، اخذ پذیرش، کشور مقصد، نظام اقتصادی مالی و ارزیابی و نظارت می‌شود.

ماه بدویم اول ۳ ماه را تایید می‌کنند بعد ۳ ماه دیگر را" (۱۶).

به‌علت کوتاه بودن طول دوره فرصت مطالعاتی کار پژوهشی اساتید کارایی لازم را نخواهند داشت و یا احتمال ناتمام ماندن طرح به‌وجود می‌آید "طول دوره کوتاه است اگر ۹ ماه و یا یک ساله بشود بهتر نتیجه می‌دهد" (۱۷). از طرفی عدم شناخت کافی اعضای هیأت علمی باعث می‌شود که این افراد انتخاب درستی نداشته باشد "کم بودن آگاهی برخی از اساتید باعث می‌شود که آن‌ها موفق نشوند که استاد راهنمای مناسبی را در کشور مقصد انتخاب کنند" (۸).

محدودیت در انتخاب کشور و اطلاعات محدود قابل دسترس در خصوص دانشگاه مقصد از جمله مشکلاتی است که مصاحبه‌شوندگان در این زمینه به آن اشاره کردند. به دلایل سیاسی، اجازه‌ی رفتن به برخی کشورها توسط وزارتخانه داده نمی‌شود "کسانی که از فرصت مطالعاتی استفاده می‌کنند اجازه‌ی رفتن به تعدادی از کشورها را ندارند مثلا با رفتن به برخی کشورهای پیشرو در فیلد ما موافقت نمی‌شود و یا خیلی سخت قبول می‌کنند" (۱۴). ناکافی بودن اطلاعات موجود در سایت‌ها و دسترسی محدود گاه‌ها باعث اشتباه در انتخاب کشور و یا دانشگاه می‌شود "در انتخاب مقصد اکثراً اشتباه می‌کنند و شناخت درستی نسبت به مقصد و استاد پذیرنده ندارد" (۱۹).

مفهوم پنجم، شامل مشکلات مربوط به کشور مقصد است. همه کشورها امکانات مناسبی جهت استقرار اعضای هیأت علمی در اختیارش قرار نمی‌دهند. همچنین ممکن است به‌علت انتخاب نادرست، محدودیت دسترسی به امکانات مناسب آزمایشگاهی و ملزومات لازم وجود داشته باشد. کوتاه بودن دوره و پیش آمدن مشکلات این‌چنینی از تاثیر این دوره می‌کاهد "در زمینه سکونت مشکلاتی وجود دارد و هزینه‌ها بالاست و از طرفی در برخی از کشورها امکانات لازم جهت انجام آزمایشات و ... وجود ندارد" (۳).

هزینه‌بر بودن و تفاوت قیمت ارز، از جمله مشکلات اقتصادی اعضا در استفاده از فرصت‌های مطالعاتی است. این موضوع موجب کاهش انگیزه در عضو هیأت علمی جهت

در سیاست‌های خارجی و ارتباط با کشورهای پیشرفته بسیار مهم است (۲۴). برای برطرف کردن برخی از مشکلات مالی اساتید پیشنهاد می‌شود که بودجه‌ای که به اعضا داده می‌شود بر اساس قیمت واقعی بازار باشد. از دیگر چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی مشکلات مربوط به سطوح ارشد سیاست‌گذاری است. نمایندگانی که در سطح ارشد مسئول رسیدگی به درخواست‌های اعضای هیأت علمی برای استفاده از فرصت‌ها مطالعاتی هستند، بسیار کم هستند که عملاً با تنوع رشته‌ها برای بررسی درخواست‌ها با مشکل مواجه خواهند بود. به دلایل سیاسی، محدودیت‌هایی در اعطای مجوز رفتن به برخی از کشورها وجود دارد. این موضوع در برخی موارد که کشور میزبان دانش انحصاری در خصوص موضوعی دارد مشکل‌ساز می‌شود. Poespodarsono و همکارش هم در طی مطالعه خویش به این نتیجه رسیدند که عدم ثبات همکاری‌های علمی از جمله در قالب فرصت‌های مطالعاتی می‌تواند به دلیل تأثیرپذیری از سیاست‌های دولت‌ها، تفاوت سیستم‌های آموزشی و پژوهشی باشد (۲۶).

یکی دیگر از چالش‌های بسیار مهم و مطرح در زمینه استفاده از فرصت‌های مطالعاتی، مشکلات فردی می‌باشد. برخی از اعضای هیأت علمی هیچ انگیزه و تمایلی برای انجام کارهای پژوهشی در داخل خود دانشگاه ندارند و از لحاظ پژوهشی ضعیف هستند، پس عملاً به دور از انتظار است که آن‌ها متقاضی استفاده از فرصت‌های مطالعاتی شوند. برخی از اعضای دیگر هم که کارهای پژوهشی خوبی در سطح دانشگاه انجام می‌دهند، ارتباطات برون‌دانشگاهی اندکی داشته‌اند و در کنگره‌های بین‌المللی مشارکت چندانی نداشته‌اند. پس عملاً استاد باید مهارت مناسبی داشته باشد تا بتواند سهمیه پذیرش فرصت‌های مطالعاتی را در دیگر کشورها نصیب خود کند. Iravani نیز در مطالعه خود به این نتیجه رسید که امکان دسترسی داشتن به پژوهشگران و هم‌تایان و برقراری ارتباط مناسب و موثر با افراد گروه یا موسسه میزبان از جمله پیش نیازهای لازم برای فرصت‌های مطالعاتی به شمار می‌روند (۱۹). یکی از مهارت‌های مهم تسلط اساتید بر زبان انگلیسی خصوصاً

منبع مالی از اساسی‌ترین ملزومات هر برنامه است. بسیاری از دانشگاه‌ها، اعضای هیأت علمی و دانشجویان برای تأمین هزینه‌های فرصت‌های مطالعاتی، ادامه تحصیل، شرکت در دوره‌های آموزشی و پژوهشی در خارج از کشور و ایجاد ارتباطات بین‌المللی بضاعته مالی کافی ندارند (۲۴). دانشگاه بودجه محدودی را برای برنامه فرصت‌های مطالعاتی اختصاص داده است. این بودجه محدود باعث می‌شود که بسیاری از اعضا از شانس بهره‌مند شدن از فرصت‌های مطالعاتی محروم شوند. از طرفی سهمیه و تعداد بورس‌هایی که دانشگاه علوم پزشکی کرمان در استفاده از فرصت‌های مطالعاتی دارد با توجه به تعداد اعضای هیأت علمی که دارد محدود است. برخی از افرادی هم که از لحاظ پژوهشی قوی هستند و شانس استفاده از این فرصت‌ها را پیدا می‌کنند با مشکلات مالی مواجه می‌شوند، چون که ارزی که توسط دانشگاه به این اعضا پرداخت می‌شود بر اساس قیمت واقعی بازار نیست و این موضوع به همراه اختلاف زیاد قیمت‌ها در ایران با کشورهای مقصد، بار مالی زیادی را بر افراد تحمیل می‌کند. بنابراین جهت انجام هر چه بهتر فرصت‌های مطالعاتی باید کارکنان منابع مناسب و کافی را در اختیار داشته باشند و اهداف آنان نیز مشخص باشد (۱۰). از طرفی برخی از کشورها هم امکانات لازم را جهت اسکان اساتید تدارک نمی‌بینند. برخی از اساتید هم با در نظر گرفتن چنین مباحث مالی از همان ابتدا متقاضی استفاده از فرصت‌های مطالعاتی نمی‌شوند. Iravani نیز در مطالعه خود بهره‌گیری اعضای هیات علمی از امکانات، خدمات و شرایط رفاهی مناسب و بهره‌گیری از امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری را جهت انجام یک فرصت تحصیلی با کیفیت ضروری دانسته است (۱۹). آراسته نیز در مطالعه خود به لزوم خدمات حمایتی مناسب جهت انجام مناسب فرصت تحصیلی اشاره نموده است (۲۵). با توجه به مشکلات اشاره شده در این زمینه، مسلماً این سیاست و برنامه (فرصت‌های مطالعاتی) زمانی با موفقیت همراه خواهد بود که با حمایت‌های مالی دولت همراه باشد. در این میان، نقش وزارت امور خارجه در این زمینه از طریق مذاکرات اولیه برای ایجاد کنسرسیوم‌های بین‌دانشگاهی و در اولویت قرار دادن آن

اساتید، استاد راهنمای مناسبی را در کشور مقصد انتخاب نمی‌کنند. پیشنهاد می‌شود که استاد راهنمایی انتخاب شود که تجربه کار کردن با اساتید ایرانی را داشته باشد. اعضای هیأت علمی منتخب هم قبل از مسافرت به کشورهای مقصد باید نسبت به این دوره‌ها، ضوابط و قوانین توجیه شوند. توصیه‌ها و تجارب اساتید دیگر که سابقه استفاده از فرصت‌های مطالعاتی داشته‌اند برای آن‌ها می‌تواند خیلی مفید باشد.

دانشگاه می‌تواند از تجاربی که اساتید در طول این دوره‌ها کسب می‌کنند منفعت زیادی ببرد پس نیاز است تا معیار انتخاب اعضا بر اساس نیازها و اولویت‌های دانشگاه قرار داده شود یعنی بر خلاف تصور عموم که فرصت مطالعاتی را فقط موقعیتی برای افراد می‌دانند، سازمان باید زمان مناسب و کافی را در اختیار کارمند خود برای انجام دادن و رسیدن به اهداف و تکرار آن بدهد در حالی که اهداف بلند مدت سازمان نیز به خطر نیفتد (۱۰). یعنی طوری برنامه‌ریزی شود که ضمن ارتقا و رشد هیأت علمی، رشد دانشگاه را منجر شود. Belder و همکاران در پژوهشی که در کشور نیکاراگوئه انجام دادند جهت غنابخشی دوره‌های فرصت مطالعاتی اقداماتی را پیشنهاد کردند که در راس آن‌ها می‌توان به نیازسنجی پیش از برگزاری دوره‌های مطالعاتی اشاره کرد (۲۸). هم‌چنین به علت ضرورت به‌روز شدن اطلاعات اعضای هیأت علمی بالینی بهتر است تا معیارهایی جهت افزایش شانس استفاده این گروه از فرصت‌های مطالعاتی اتخاذ شود، چون اساتید غیر بالینی به خاطر داشتن وقت بیشتر برای انجام کارهای پژوهشی شانس بیشتری برای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی را دارند. Dehnavieh و همکاران در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام دادند به این نتیجه رسیدند که از راهکارهای مدیریت دانش نظیر استفاده از فرصت‌های تحصیلاتی به‌خوبی استفاده نمی‌شود (۲۹).

در دهه ۱۹۸۰ فرصت مطالعاتی در ایالات متحده یک امر معمول بوده است به‌نحوی که همکاران از افرادی که این‌گونه فرصت‌ها را می‌گذرانند، انتظار داشتند که با مقالات علمی جدید، اکتشافات آزمایشگاهی یا یک کتاب و نظایر از دوره

در مکاتبه است که عدم تسلط اساتید با توجه به دوره کوتاه فرصت مطالعاتی (که احتمال ناتمام ماندن پروژه‌ها توسط اساتید وجود دارد) می‌تواند باعث صرف‌نظر کردن برخی از اساتید برای تقاضا در این دوره‌ها شود. از آن‌جا که میزان تسلط دانشگاهیان (برخی از اساتید) به زبان انگلیسی حکایت از آن دارد که آنان توانایی‌های لازم را برای ایجاد ارتباطات بین‌المللی ندارند (۲۴). پیشنهاد می‌شود تا دوره‌های تقویتی زبان انگلیسی خصوصاً مکاتبه برای اعضای هیأت علمی گذاشته شود. یکی دیگر از مشکلات شخصی که استفاده از فرصت‌های مطالعاتی را با چالش مواجه می‌کند کهولت سن است، یعنی این فرصت بیشتر در اختیار اساتید در سن کهنسالی قرار می‌گیرد که ممکن است از میزان تمایل آن‌ها برای شرکت در چنین دوره‌هایی کاسته شود. پیشنهاد می‌شود تا فرصت استفاده از چنین دوره‌هایی در سن جوانی و اوج کارهایی پژوهشی به اساتید داده شود.

اساتیدی که متقاضی استفاده از فرصت‌های مطالعاتی هستند، باید بتوانند در ابتدا با برخی از مسائل زندگی خود کنار بیایند. یکی از این چالش‌ها، مشکلات خانوادگی است. یعنی فرد باید شرایط خانوادگی خود را نظیر تمایل همسر، فرزندان را مدنظر قرار دهد، که البته برخی از اعضاء هم با در نظر گرفتن شرایط تحصیلی فرزندان، مخالفت همسر و مشغله زیاد از استفاده از فرصت‌های تحصیلی صرف‌نظر می‌کنند. در پژوهشی که توسط دهقانی انجام شد، اکثریت شرکت کنندگان خانواده را یکی از مهم‌ترین عوامل تاثیر گذار در موقعیت فرد دانسته‌اند (۲۷). Irvani نیز در مطالعه خود مسائل خانوادگی و بعد فرهنگی فرصت‌های مطالعاتی را از جمله موارد قابل توجه در کیفیت انجام فرصت آموزشی معرفی نموده است (۱۹). برخی از اعضا هم نسبت به، ازدست دادن موقعیت کاری خود که سال‌ها برای رسیدن به آن تلاش کرده‌اند هراس دارند، مثلاً می‌ترسند که فرد دیگری به جای وی منصوب شود.

برخی از اساتید به‌علت آگاهی پایین، پروژه‌هایی را انتخاب می‌کنند که خیلی منطبق بر نیازها و اولویت‌های کشور و دانشگاه نمی‌باشد. این مشکل زمانی عمیق‌تر می‌شود که این

مربوطه، روند بروکراسی ناکاراء، روابط غیر حسنه با خارج، نبود روند نهادمند برای انتخاب و اعزام اعضای هیأت علمی به فرصت‌های مطالعاتی، عدم آگاهی اعضای هیأت علمی از فرصت‌های مطالعاتی، کمبود منابع بودجه‌ای، نبود سیستم پایش مناسب و غیره می‌داند (۳۳).

از جمله محدودیت‌های این پژوهش، عدم مطالعه چالش‌های فرصت‌های تحصیلی در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بود. با توجه به وضعیت متفاوت دانشگاه‌ها با هم توصیه می‌شود در دانشگاه‌هایی که وضعیت متفاوتی نسبت به دانشگاه مورد مطالعه در این پژوهش دارند نیز چالش‌ها مشخص و در مجموع اطلاعات جامعی از وضعیت چالش‌ها در اختیار سیاستگذاران قرار داده شود.

نتیجه‌گیری

به طور خلاصه نتایج نشان می‌دهد که اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان برای گذراندن فرصت‌های مطالعاتی با چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند. برخی از مشکلات مرتبط با سطوح عالی کشوری و سطوح دانشگاهی هستند که می‌توان با تدبیر و برنامه‌ریزی مناسب بسیاری از آن‌ها را برطرف کرد. برخی دیگر از مشکلات مرتبط با فرد و شرایط خانوادگی وی می‌باشد که فرد می‌تواند بسته به شرایط بسیاری از آن‌ها را در کنترل خود درآورد. درنهایت می‌توان گفت که بخش آموزش علوم پزشکی کشور می‌بایست فرصت‌های مطالعاتی را فرصتی برای پیشرفت خود بداند و برنامه‌ریزی و نظارت مناسبی در جهت یافتن، تشویق و حمایت از اساتید مستعد در جهت استفاده از این دوره‌ها در راستای اولویت‌ها و نیازهای جامعه داشته باشد.

سپاسگزاری

از اعضای هیأت علمی که در انجام این پژوهش همکاری کرده و با نهایت صبر و حوصله در مصاحبه‌ها شرکت کردند، نهایت تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

برگردند (۳۰). مسلماً برخی از اساتید کشورمان نیز به‌خوبی این انتظارات را برآورده می‌کنند و مهارتی (مانند مهارت آزمایشگاهی) را در طول این دوره‌ها پیدا می‌کنند، ولی برای اجرا و پیاده‌سازی آن به امکاناتی نیازمند هستند که در داخل کشور یا پیدا نمی‌شود یا دسترسی به آن محدود است و این تقریباً به معنای بی‌ارزش بودن استفاده از منافع فرصت‌های مطالعاتی برای کشور است. پیشنهاد می‌شود در این خصوص برنامه‌ریزی لازم صورت پذیرد.

مشکل دیگری که در استفاده از فرصت‌های مطالعاتی بدان اشاره گردید، طولانی بودن روال اداری جهت رسیدگی به درخواست اعضای هیأت علمی برای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی است. با توجه به بروکراسی حاکم بر سیستم اداری، مسلماً روند اداری قابل کوتاه‌تر شدن است. این کندی و تأخیر به این دلیل است که تصمیم نهایی در مسائل اساسی باید پس از اظهار نظر افراد بسیاری در این زمینه حاصل شود (۳۱).

ارزیابی و نظارت مناسب، امری بسیار ضروری برای به ثمر رسیدن هر کاری است. عدم سیستم نظارتی مناسب برای ارزیابی اساتیدی که در حال گذراندن فرصت‌های مطالعاتی هستند یک از چالش‌های مهم دیگر می‌باشد. این موضوع باعث می‌شود که عضو هیأت علمی که در حال گذراندن فرصت مطالعاتی است، ارتباطی با دانشگاه خود نداشته باشد و بر میزان پیشرفت او نظارتی نباشد. از آن‌جا که نظارت به مفهوم دنبال کردن فعالیت‌ها و شناسایی انحرافات و انجام اقدامات تصحیحی در صورت انحراف شدید است (۳۲)، دانشگاه‌های کشور می‌توانند با نظارت مناسب بر اساتید خود در کشورهای مقصد از کم و کیف فعالیت‌های وی مطلع شوند و در صورت نیاز به مشاوره وی بپردازد. مشکل نظارت زمانی کامل می‌شود که عضو هیأت علمی پس از بازگشت هم به صورت مناسب ارزیابی نمی‌گردد. شریف‌زاده هم در پژوهش خود چالش‌های استفاده از فرصت‌های مطالعاتی را مسایلی نظیر بی‌سروسامانی برنامه‌های

References:

- 1- Yamani M, Bahadori Hesari M. *Comparison of factors affecting the quality of postgraduate terms in Shahid Beheshti University and Sharif University of Technology*. J Iran High Edu. 2009; 1(1): 57-80.[Persian]
- 2- Paya A. *University, scientific thinking, innovation, and public scope*. Tehran: Ministry of Science, Research and Technology. Institute of Social and Cultural Studies. 2006; 18.[Persian]
- 3- Sarchami R, Salmanzadeh H. *A survey on opinions of faculties about the efficiency of student ratings on teacher performance in Iran University of Medical Sciences during 1378 - 80*. Iran J Med Edu 2002; 2(0):50.[Persian]
- 4- Ranjbar M, Vahidshahi K. *Effective Factors on Faculty Members' Job Satisfaction in Mazandaran University of Medical Sciences, School of Medicin, 2006*. Strides Dev Med Edu 2007;4(2):92-99.[Persian]
- 5- Jallal Abadi A, Taheri A. *Important indexes of research in Iran and world*. *Rahyaft*. 2004; 33(3): 59-70. [Persian]
- 6- Nouhi E, Reihani H, Nakhaei N. *Investigation of correspondence between learning needs and the content of psychiatry & pediatric retraining programs from the participants' point of view*. Strides Dev Med Educ 2004; 1(1): 10-16.[Persian]
- 7- Azizi F. *From cradle to grave*. Medication and Treatment. 1991; 9(4):3-5.[Persian]
- 8- Ebadi A, Vanaki Z, Nahrir B, Hekmatpou D. *Pathology of Continuing Educational Programs in Iran Medical Society*. Strides Dev Med Edu. 2008;4(2):140-5.[Persian]
- 9- Shams B, Jamshidian S, Changiz T. *Educational Challenges in Ambulatory Pediatrics Teaching Programs Based on the Experiences of Interns and Attends: a Qualitative Study*. Stride in Dev Med Edu 2011;7(2):81-91.[Persian]
- 10- Carr AE, Tang TLP. *Sabbaticals and employee motivation: Benefits, concerns, and implications*. J Edu Bus 2005; 80(3): 160-164.
- 11- Vakil H. *The problems of medical manpower planning in the country*. Journal of Continuing Education in Medicine 1990; (4):5-9.[Persian]
- 12- Erren TC, Nise MS. *How to have an effective academic sabbatical: recommendations for what to do and what to avoid*. Neuro Endocrinol Lett. 2010; 31(6): 725-7.
- 13- Davidson OB, Eden D, Westman M, Cohen-Charash Y, Hammer LB, Kluger A N, et al. *Sabbatical leave: who gains and how much?*.J App Psy. 2010; 95(5): 953-64.
- 14- Miller MT, Bai K, Newman RE. *A Critical Examination of Sabbatical Application Policies: Implications for Academic Leaders*. College Quarterly. 2012; 15(2): 2-14.

- 15- Rodés J, Trilla A, Asenjo MA, Grau J. *Assessment of the performance of sabbatical leave: Hospital Clinic Provincial of Barcelona (1990-1991)*. Med Clin. 1995; 104(9): 321-8.
- 16- Boening CH, Miller MT. *EResearch and Literature on the Sabbatical Leave 1997*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 414 777).
- 17- World Health Organization. *Working together for health: the world health report 2006*. Geneva: World Health Organization; 2006: 3-15.
- 18- Sharifzade A, Abdollahzade G. *Analysis of sabbatical scientific effects from the perspective of the faculty*. J Sci Tech Poli. 2012; 4(4): 37-48.[Persian]
- 19- Rban Astaneh A, Iravani H, Faezi-Pour M, Sharifzadeh A. *Analyzing Factors Influencing on Improving the Sabbatical Leaves of Faculty Members, University of Tehran*. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2006; 12 (3):1-16
- 20- Salmanzade Hosen MM. *Evaluation, Way to improve the quality: Do conducted Evaluations result to Quality Improvement?* Ahvaz: Ahvaz Medical Sciences University. First National Seminar of Evaluation and Accreditation in Education 2001.[Persian]
- 21- Nasr A, Oreizy H, Abolgasemi M, Pakseresht M, Kiamanesh A, Bagheri Kh, et al (translator). [Educational Research: an introduction]. Gall M, Borg W, Gall J (Authors). 4th ed. Tehran: Samt. 2008; 18-21. [Persian].
- 22- Alavi M, Irajpour, Abedi H. *Some concepts in the evaluation of clinical education : a qualitative study on the experiences of nursing students and clinical teachers. Strides in Development of Medical Education*. 2007; 4(1): 10-8. [Persian].
- 23- Dehnavieh R Rashidian, A, Maleki M. *Challenges the basic package of health insurance in Iran. Payehs*. 2011; 10 (2): 273-83.
- 24- Araste HR. *International cooperation in higher education and how to improvement it*. ins Res Plan in High Edu. 2006; 12(1): 99-115.[Persian]
- 25- Arasteh H. *Higher Education International Collaboration in Iran and How to Improve It*. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2006; 12 (1):99-115
- 26- Poespodarsono S, Guritno B. *The evolution of a faculty of agriculture: the case of Brawijaya, Indonesia.* South-North Partnership in Strengthening Higher Education in Agriculture. 1th ed Netherlands: Pudoc Wageningen. 1989; 34-6.
- 27- Dehghani MR, Talebian E, Zareshahi R, Pourkhandani E, Pourkhandani A, Sasani P, et al. *The Concept of Educational Achievement and its Effective Factors according to the Overseas Graduates' Point of View: a Qualitative Study*. Stri Dev Med Edu. 2010; 6(2): 99-109.[Persian]

- 28- Belder ED, Berrios F, Bor W, Shute JCM, Moore GAB. *Higher agricultural education in transition: the case of Nicaragua*. South North partnership in strengthening higher education in agriculture. 1989; 9(2): 138-52.
- 29- Dehnavieh R, Seifaddini R, Zahedi MJ, et al. *Identifying the Challenges of Kerman University of Medical Sciences, Iran, in Achieving the Goals of Iran's Health Scientific Road Map and Providing Strategies Strides in Development of Medical Education*. Strides in Development of Medical Education. 2013;10(2):114-29.[Persian]
- 30- Rudolph F. *The American college and university: A history*. 1th ed. America: University of Georgia Press. 1962: 242.
- 31- Rezaeian A. *Organizational Behavior Management*. 1st ed. Tehran: SAMT; 2011: 167-168. (Persian)
- 32- Park K. *Park's Textbook of Preventive and Social Medicine*. 18th ed. Jabalpur: Banarsidas Bhanot. 2002: 89-90.
- 33- Sharifzade A, Abdollahzade G, Irvani H, Mohammadzadeh H, Sharif M. *Identifying and Analyzing Expected Outcomes and Impacts of Sabbatical Leaves for Professional Development of Agricultural Faculty Members*. J Agri. 2008; 10(2): 69-82.[Persian]

The Sabbatical Leave Challenges in Kerman University of Medical Sciences: A Qualitative Study

Dehnavieh R (PhD)¹, Kalantari AR(MSc)², Afsari M(BSc)³, Abbaszade F(BSc)⁴, Mohammadi M(PhD)⁵, Noori Hekmat S(PhD)^{6*}

¹Department of Health Care Management, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

²Department of Health care Management, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

³Department of Health care Management, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

⁴Department of Health care Management, Bam University of Medical Sciences, Bam, Kerman, Iran

⁵Department of Period ontology, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

⁶ Department of Modeling in Health, Institute for Futures Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Received: 25 Nov 2014

Accepted: 26 Apr 2015

Abstract

Introduction: The sabbatical leave has been recognized as a universal method to fulfill the increasing needs of academic staff to upgrade their knowledge, as well as to enhance responsiveness to their educational needs. Therefore, this study aimed to determine the existing challenges of sabbatical leave in order to be applied efficiently in each of medical universities in Iran.

Methods: This qualitative applied study was conducted in 2013 in Kerman (a city in Southeast of Iran). The study data were collected through several deep interviews with 19 outstanding faculty members who were selected throughout a purposeful and systematic sampling. Topic related open questions were asked, and the data were analyzed utilizing the framework approach to qualitative data.

Results: The main challenges of appropriate use of the sabbatical leave were classified into problems concerned with the university, individuals, policy makers, admissions, destinations, banking as well as financial issues, and evaluation and monitoring.

Conclusion: The study findings revealed that effective use of the potential capacity of sabbatical leaves in order to promote faculty members, different studies requires a comprehensive plan by which the identified the problems are identified in this study declines to the lowest level.

Keywords: challenge, faculty members, Kerman University of medical sciences, Sabbatical leave

---

*Corresponding author:

Tel: +983433205701, Email: snhekm@gmail.com

This paper should be cited as:

Dehnavie R, Kalantari AR, Afsari M, Abbaszade F, Mohammadi M, Noori Hekmat S. *The Sabbatical Leave Challenges in Kerman University of Medical Sciences: A qualitative study*. J Med Edu Dev. 2015; 10(2):105-118